



South East Europe
Sustainable Energy
Policy



POBJEDNICI I GUBITNICI

Tko ima koristi od korupcije na visokom nivou u
energetskom sektoru Jugoistočne Europe?

Predgovor

Prošle godine, 1. jula, Evropska unija pozdravila je Hrvatsku kao 28. članicu i prvu zemlju koja je završila proces stabilizacije i pridruživanja.

Suočena sa onim što je smatrala “naučenom lekcijom” u priznavanju Bugarske i Rumunije kao punopravne članice EU prije nego što su se dokazali u mogućnosti da se bore protiv korupcije i organizovanog kriminala na svim nivoima, EU je očekivala da Hrvatska dostavi dokaz svoje podobnosti prije nego što se zaključe pregovori o pristupanju. Unija je željela da Hrvatska uspostavi “uvjerljive evidencije učinaka presuda” u slučajevima korupcije na visokom nivou.

Hrvatska je poslušala – istražuje, ispituje i osuđuje bivšeg premijera Ivu Sanadera za primanje više od 10 miliona eura mita od firmi u oblasti energije u Mađarskoj i Austriji. Slučaj pokazuje da korupcija na visokom nivou ne poznaje granice i zemlje članice EU i zemlje kandidata se podjednako moraju ozbiljno boriti protiv nje.

Proces pristupanja danas je izgrađen na strogim, ali fer uslovljavanjima i naučenim lekcijama iz prethodnih proširenja. Jedna od ključnih lekcija je važnost rješavanja “ Prvo osnove”. Pozivajući se na načela kriterija iz Kopenhagena istakli smo nekoliko osnova:

Prvo, vladavina prava ostaje srž procesa pristupanja. Novi pristup vladavini prava koji smo pokrenuli u 2011. godini treba također i kulturnu promjenu. To zahtijeva da, u ranoj fazi procesa, zemlje osiguraju da imaju administrativne kapacitete i to mora biti podržano od strane političke volje. To daje zemljama maksimalno vremena razviju čvrste napretke u implementaciji, ostvarujući reforme koje su duboko ukorijenjene i nepovratne, te osigurava da će građani osjetiti beneficije tokom procesa, a ne samo na kraju.

Vladavina prava je također od velikog ekonomskog značaja u pogledu pravne sigurnosti i povjerenja investitora, posebno u energetsom sektoru, i stoga je ključ za ekonomske reforme. Građani trebaju i žele transparentan, efikasan i nepristrasan pravni i regulatorni sistem.

Drugo, mi smo postavili konkretne prijedloge koji će pomoći zemljama Zapadnog Balkana da ojačaju svoje ekonomsko upravljanje. Sve zemlje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Nezaposleni mladi trebaju akcije, trebaju odluke i radna mjesta, tako da je važno da ove zemlje održe reformske napore da bi podstakle rast.

Potencijalni članice suočavaju sa značajnim izazovom u oblasti energetske efikasnosti zbog niskog nivoa proizvodnje energije i visokih nivoa potrošnje energije. EU finansirane investicije u mjerama štednje energije u javnim zgradama su



dovele do trostruke pobjede za okoliš, ekonomiju i zapošljavanje. Ipak, postoji mnogo više da se uradi, uključujući poboljšanja u prijenosu efikasnosti i njegovanje kulture očuvanja.

TREĆE, mi naglašavaju važnost funkcioniranja institucija koje garantuju demokratiju i osiguraju da demokratski procesi su više inkluzivni. Nacionalna zakonodavna tijela imaju ključnu ulogu u osiguravanju transparentne i demokratske implementacije svih politika, uključujući i energije.

ČETVRTO, naša strategija se fokusira na poštovanje osnovnih prava. EU promovira slobodu izražavanja u svojim dijalozima sa zemljama proširenja i podržava izvrsnost u istraživačkom novinarstvu, od kojih su neki sadržani u ovom izvještaju. Kandidati i potencijalni kandidati za članstvo u EU moraju osigurati da novinari mogu raditi svoj posao bez straha od nasilja i zastrašivanja.

Ovi elementi predstavljaju snažan i otvoren proces evropskih pristupanja, te adresira prvo osnove; proces u kojem kandidati i potencijalni kandidati izgrade svoj kredibilitet kroz napretke u reformi i implementaciji. Predanost u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala čak i na najvišem nivou, izgradnja efikasnih i transparentnih upravljačkih institucija i politička volja da se podstakne aktivno civilno društva – sve su to ključni elementi potrebni za napredak na putu

ka Evropskoj uniji. To je ništa manje istinito u energetske sektoru. Studije predstavljene u ovom izvještaju pokazuju da su plodovi ulaganja veliki, ali isto tako i iskušenja.

Energetska zajednica je razvila Regionalne energetske strategije u 2012. godini koje predviđaju gotovo 30 milijardi EUR ulaganja u Jugoistočnoj Europi u sljedećih deset godina. Ovo je i prilika i veliki test za osnovne vrijednosti na kojima je utemeljena Evropska unija: demokratija, vladavina prava i poštovanje osnovnih prava. Ove investicije mogu pružiti transformativni poticaj ekonomijama u regiji i pomoći u izgradnji njihovih kapaciteta da budu konkurentne na evropskom tržištu.

Nedavni događaji u Ukrajini su naglasili važnost energetske sigurnosti Evrope. Reforme potrebne za pristupanje EU su blisko povezane sa razvojem sigurne, održive energetske infrastrukture u državama Jugoistočne Evrope. Do lidera i civilnog društva da izgrade energetske sektor koji ne truje okoliš kroz zagađenja ili vlast kroz korupciju.

Istrage profilirane u ovom izvještaju pokazuju pomake ka naprijed. One predstavljaju dokaz da spremne i posvećene organizacije civilnog društva, državnih tužilaca i novinari pažljivo posmatraju. Evropska unija podržava njihovu trenutnu budnost, što je važan doprinos putu regiona ka EU.



Izvršni sažetak

Energija je već jedan od najvećih segmenata ekonomija Jugoistočne Europe (SEE) i imat će čak i još veći rast ukoliko se ostvare ambiciozni planovi vlada u regionu. Države članice Ugovora o energetske zajednici planiraju energetske investicije oko 28.8 milijardi EUR u period od 2012. godine do 2020. godine na području Zapadnog Balkana.¹ Upravljanje ovim investicijama će biti egzistencijalni izazov za države Jugoistočne Evrope. Njihova ekonomija treba sigurne izvore energije i njihovi građani trebaju da ta energija bude čista.

Historijski, projekti na ovoj skali su često bili obilježeni korupcijom, što je odbijalo renomirane investitore i podizalo troškove. To je također značilo smanjene mogućnosti za održivi razvoj energetike, trošenje sredstava, iskrivljavanje tržišta i preusmjeravanje javnog interesa prema privatnim interesima, magnetizirajući donošenja odluka protiv kriterija racionalne održivosti i u korist postojećih interesa.

Izgradnja moderne energetske infrastrukture mora ići ruku pod ruku sa jačanjem vladavine prava. Problem je složen i jednostavno mito je samo mali dio toga. Neki oblici korupcije su vrlo

teško ili skoro nemogući za krivično gonjenje, ili pak ne krše zakone. Zadatak nije toliko u suzbijanju povremene zloupotrebe javne vlasti za privatnu korist, kao što je izgradnja dobro uređenih, pouzdanih i transparentnih vladajućih institucija vezanih vladavinom prava.

Mnogo onoga što je poznato o korupciji u energetske sektoru dolazi iz dva komplementarna izvora. Međunarodna tijela kao što je Sekretarijat Energetske zajednice i Europska komisija (EK) izvještavaju o postavljanju standarda, dok novinari i organizacije civilnog društva (OCD) istražuju pokroviteljstvo i korupciji. Neki od slučajeva koji su objavili su imali sudski epilog. Za sve uključene, uključujući i tužioce i sudije, nepristrasnost i nezavisnost su bile teško stečene kvalitete.

U borbi protiv korupcije u energetske sektoru, pojedinci veoma često, bilo da su novinari, aktivisti nevladinih organizacija, državni tužioc ili zviždači unutar sistema uzimaju na sebe usamljeni zadatak da traže pravdu. Oni rade u izazovnom, često neprijateljskom okruženju, ranjivi na službene pritiske ili zastrašivanja i izloženi su vladinom iskorištavanju moći da utiša problematične glasove.

¹ Ova brojka uključuje i Moldaviju. Aneks 19, str.12.



SAŽECI SLUČAJA

Studije slučaja u ovom izvještaju su kreirane iz javno dostupnih materijala, a nekoliko njih je pod istragom ili je u toku parnični postupak. Oni ne predstavljaju punu skalu ili obim korupcije u sektoru energije u svakoj zemlji, dijelom jer veličina problema postane vidljiva tek kada država počne sa ozbiljnom reformom.

Albanija 1: Istraga pranja novca

Slučaj Argite Berisha je o kupovini zemljišta u Albaniji ne dugo prije nego što ga je Vlada odabrala kao mjesto energetske projekta, čime je podigla njegovu vrijednost. Advokat kupca je bila kćerka tadašnjeg premijera Salija Berishe, a administrator lokalnih firmi kupca je bio zet tadašnjeg ministra prometa Lulzima Bashe.

Albanija 2: Slučaj hidro koncesija

Albanski televizijski gledaoci su vidjeli snimke skrivenih kamera koje su navodno prikazivale tadašnjeg zamjenika premijera Ilira Metu kako pokušava da korumpira koncesije hidroelektrana, što je izazvalo bijes. Američki i britanski forenzičari su utvrdili da je snimak autentičan, ali ga je sud odbacio iz proceduralnih razloga i imenovao svoje domaće stručnjaci koji su našli da je snimak montiran. Ilir Meta je također bio optužen za uzimanje mita od 1 miliona EUR, zajedno sa Dritanom Priftijem za favorizovanje kompanija na tender za sirovu naftu. U januaru 2012. godine, Visoki sud u Tirani je oslobodio Metu zbog nedostatka dokaza.

Bosna i Hercegovina 1: Slučaj trgovanja (električnom) energijom EPBiH i EPHZHB

EPBiH i EPHZHB su dvije državne elektroprivrede u Federaciji Bosne i Hercegovine – jednim od političkih subjekata koji čine suverenu državu Bosne i Hercegovine. Državni organi su u dva navrata, u razmaku više od deset godina, su odlučili da trguju suficitom električne energije EP BiH preko trgovaca, što je bilo štetno za državne kompanije i napravilo značajan profit za uključene privatne trgovinske kompanije.

Hrvatska 1: HEP Slučaj trgovanja energijom

Afera HEP-TLM tiče se prodaje električne energije po stopama ispod tržišne hrvatskog pružatelja HEP-a, dvjema tvornicama – TLM u Hrvatskoj i Aluminij u Bosni i Hercegovini, koja je koštala HEP oko 85 miliona EUR. Državni tužilac navodi da je tadašnji premijer Ivo Sanader prihvatio više od 1,5 miliona eura mita od bivše podružnice Daimler-a koja je povezana sa Aluminijem, koji je također obećao povoljnu isporuku aluminija TLM-u.

Hrvatska 2: INA-MOL afera

Drugi hrvatski slučaj je INA-MOL, u kojem je sud osudio tadašnjeg premijera Sanadera za uzimanje 10 miliona eura mita od mađarske naftne kompanije MOL, u cilju davanja MOL-u dominantne pozicije u hrvatskoj naftnoj kompaniji INA. Državni tužilac je također optužio predsjedavajućeg MOL Grupe Zsolta Hernadija, koji je negirao nezakonite radnje; Mađarska je odbila izručenje.



Kosovo 1: Slučaj klevete – KEK ugovor*

U aprilu 2012. godine Arbana Xharra iz nezavisnog dnevnog lista *Zëri* je napisala članak sa komentarom da su biznismen Bejtush Zhugolli i njegova dva brata finansijski podržavali izbornu kampanju premijera Thaçi i da su za uzvrat, oni su dobili unosne ugovore za Energetsku korporaciju Kosova (KEK). Ubrzo nakon objavljivanja članka, Bejtush Zhugolli je tužio Xharra i *Zëri*, međutim Xharra je proglašena nevinom. Kada je Selvije Bajrami, još jedan novinar *Zëri*, objavio izvještaj o prvom ročištu, Zhugolli ju je također tužio, međutim i ona je također proglašena nevinom.

Kosovo 2: Afera UNMIK / KEK

Njemački sud osudio je Jo Trutschler, direktora Energetske korporacije Kosova (KEK) u ime UNMIK-a, radi kršenja povjerenja i zloupotrebe akademske titule i osudio ga na tri godine zatvora. U period od 2000. godine do 2002. godine je otkriveno da je stekao oko 4,3 milijuna USD (tada oko 3,7 milijuna eura) i prebacio sumu na lažne kompanije u Gibraltaru. Istražitelji UN-a su otkrili da je Trutschler i falsifikovao svoju diplomu i navodio veće iskustvo u upravljanju nego što je stvarno imao. Većina novca je vraćena.

*Makedonija** : Slučaj kartela u trgovini električnom energijom*

2012. godine Antimonopolske komisija Makedonije je podnijela prekršajne prijave protiv četiri kompanije za trgovinu električnom energijom zbog sumnje da su stvorili kartel kako bi mogli diktirati cijenu za uvoz električne energije kroz svoje ponude u tenderu za januar 2012. godine. Kasnije u toku godine Carinska služba tereti tri kompanije za trgovinu električnom energijom za dodatne carine, izjavljujući da su koristili razne metode da izbjegnu plaćanje te naknade.

Crna Gora 1: KAP afera krađe električne energije

Između marta i maja 2013. godine crnogorska vlada dozvoljava Kombinat aluminijskog Podgorica (KAP) da ukrade struju od evropskog strujnog interkonekcijskog sistema (European Energy Interconnection system) nakon što ih je Elektroprivreda Crne Gore isključila zbog neplaćanja. Evropska mreža operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) je naredila Crnoj Gori da se vrate ukradenu električnu energiju ili da riskira da budu isključeni iz evropske mreže. Vlada pristala da to učini, ali trošak je prebačen na poreske obveznike kroz državni budžet i na potrošače kroz povećanje računa za struju.

Crna Gora 2: USAID afera

Godine 1999. USAID je dao Vladi Crne Gore donaciju od 11,9 milijuna dolara (tada ekvivalent od 13,4 milijuna eura), od čega je dio donacije imao za cilj da se pokrije dugovi EPCC za uvoz električne energije od Elektroprivrede Republike Srpske u Bosni i Hercegovini. Međutim srpski biznismen Vuk Hamović, tadašnji direktor londonskog GML-a, je otkupio dugove EPCC-a neposredno prije donacija USAID-a, što je dovelo do sumnje da je novac USAID namjerno preusmjeren GML-u. Istrage koje su proveli Ured za teški gospodarski kriminal Ujedinjenog Kraljevstva, tužilac BiH i USAID glavni inspektor su završile bez krivičnog gonjenja.

Srbija: Skandal oko Rudnika Kolubara

U 2011. godini srbijanska policija je uhapsila bivšeg direktora rudarske kompanije Kolubara i 16 drugih na osnovu optužbi za nezakonito nanošenje štete kompaniji kroz nepravilni najam opreme i falsifikovanje sati rada. Slučaj još uvijek nije zaključen.

Preporuke

Za rješavanje problema identificiranih u ovom izvještaju, preporučujemo:

- Donatori, uključujući države i Evropsku komisiju treba da učine da je pomoć vezana energetskega sektor uslovljena progresivnom usklađenosti sa osnaženim terminima Ugovora o energetskega zajednici.
- Evropska Komisija treba pažljivo da prati privatizaciju državnih energetskega firmi i tendera za nove projekte.
- Postoje različite staze za reformu državnih energetskega firmi. Države koje odaberu privatizaciju trebaju to učiniti putem zapošljavanja renomiranih, iskusnih međunarodnih firmi koje bi rukovodile procesom i trebalo bi da objave sve faze procesa, s dovoljno vremena za javnu raspravu.
- Države koje zadrže kontrolu nad dionicama u energetskega firmama treba da štite protiv korupcije direktora, na primjer dodjeljivanjem svoje punomoći nezavisnim agencijama, ili izborom direktora u suradnji sa zaposlenima.
- Operateri energetskega firmi trebaju biti obavezni da učine podatke o proizvodnji, potrošnji, trgovanju i promjenjivosti cijena dostupnim online u realnom vremenu.
- Tržište uvoza struje može biti vrlo profitabilan posao. Pravila i propisi koji se bave ovim uvozima moraju biti ojačana, kao i nadzor nad trgovaca.
- Kapacitet institucija koje se bave nadzorom rada trgovaca električnom energijom (carinski uredi, antikorupcijske i antimonopolske komisije, itd.) moraju biti ojačane profesionalno i finansijski. Njihova neovisnost mora biti zajamčena. Kapaciteti tužilaštava i sudova koji se bave ovakvim slučajevima bi trebali biti ojačani kroz dodatnu obuku.

- za borbu protiv korupcije u cjelini, EU treba pritisnuti bankarske off shore centre da otkriju sredstva institucijama koje se bore protiv korupcije vlasti i javnosti, posebno onih koji pripadaju javnim službenicima južnoistočne Evrope, uključujući i rukovodioce firmi u javnom vlasništvu, i njihovih obitelji.
- Države Jugoistočne Evrope treba da učine finansijske informacije, uključujući deklaracije imovine i poreske prijave javnih službenika i rukovodilaca javnih firmi, dostupne na Internetu.
- Da biste poboljšali slobodu govora, EU i / ili OSCE-a treba da otvore vruće linije u delegacijama da zaprimaju pritužbe o zastrašivanju, neprimjerenom utjecaja ili drugim oblicima pritiska na novinare.

U cilju educiranja javnosti i zaštite životne sredine, države Jugoistočne Evrope trebaju:

- Napraviti online dostupnim podatke o kvalitetu zraka i vode koji će se često ažurirati i također u pisanim i elektronskim medijima
- Poticati proaktivno objavljivanje informacija o donošenju odluka vezanih za energetiku, ali i objavljivanje dokumenata o trgovini energijom, novim projektima, privatizaciji, itd.
- Države Jugoistočne Evrope treba da učine da razvoj raznolikih održivih obnovljivih izvora energije, osim hidroenergija, ima visok prioritet, postavljanjem ambiciozne ciljeve za vjetar, solarnu energiju i biomasu za 2030.

Pored ovih opštih preporuka, mi dalje potičemo:

- **Albanija** bi trebalo da ojača Ured javnog tužioca i hitno napreduje planove za reformu pravosuđa u suradnji sa EU.



- **Bosna i Hercegovina** treba obratiti pozornost na slabost državne prijenosne kompanije Elektroprijenos (Transco); uskladiti energetske subjekt zakonodavstva, osigurati da je u skladu sa *acquis* (pravnom stečevinom) i reformisati tri državna proizvođača energije i dobavljače.
- **Kosovo** treba hitno nastaviti sa dekomisijom kosovskog A postrojenja i razviti raznovrsne energetske strategije;
- **Makedonija** bi trebala usvojiti i provesti stroge zakone o zaštiti slobode govora i dekriminalizaciji klevete; tržište uvoza električne energije je visoko profitabilan biznis u Makedoniji, jer se oko 40% sve električne energije u zemlji uvozi zbog nedostatka domaće proizvodnje. Pravila i propisi koji se bave ovim uvozima moraju biti ojačana, kao i nadzor nad trgovcima.
- **Crna Gora** treba da poboljša pristup informacijama koje se odnose na javno ugovaranje u energetskom sektoru, nove izvore energije, privatizaciju, itd. Uloga policije i tužilaštva mora biti ojačana u skladu sa potrebom imanja pozitivnih primjera u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala u ovim sektorima. Također, dodatne napore treba uložiti u individualizaciju odgovornosti za loše donošenje odluka u energetskom sektoru.
- **Srbija** treba da nastavi slučaj Kolubara što je brže moguće, ukloni državnu podršku za sektor uglja i radi na tome da diversificira svoj energetske miks prema obnovljivim izvorima energije s povećanjem energetske efikasnosti u cilju smanjenja ovisnosti o Kolubara slivu.



Uvod

Energija je već jedan od najvećih segmenata u ekonomijama Jugoistočne Europe (SEE)² i postavljen je da će rasti čak i veći ukoliko se ostvare ambiciozni planovi vlada u regionu. Države članice Ugovora o energetske zajednici planiraju energetske investicije od 28.8 milijardi EUR na Zapadnom Balkanu u periodu od 2012. do 2020.³ Kao i u drugim zemljama u tranziciji, stara infrastruktura za generisanje energije treba biti stavljena izvan pogona u narednih deset godina i izazov će biti na koji način će se zamijeniti. Regija se u velikoj mjeri oslanja na dva izvora energije – uglj i hidroenergiju. Neke države, kao što su Albanija, se previše oslanjaju na hidroelektrane i ranjive su na nestalne padavine koje su eventualno u padu zbog klimatskih promjena. Druge, kao što je Kosovo imaju sumnjiv blagoslov (ili prokletstvo resursa) prljavog i energetske neefikasnog⁴ lignita/smeđeg uglja, koji ima razorne efekte na kvalitetu zraka i zdravlja⁵.

2 Za potrebe ovog rada, regija jugoistočne Europe uključuje Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Kosovo, Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju. Prema UN-u, Kosovo je “pod privremenom administrativnom misijom Ujedinjenih naroda na Kosovu (UNMIK) osnovano u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1244” i u ovom radu se naziva “Kosovo”. Prema UN-u, službeni naziv Makedonije je “bivša jugoslavenska Republika Makedonija” i u ovom radu se naziva “Makedonija”. Bosna i Hercegovina se također naziva “Bosna” ili “BiH”.

3 Ova brojka uključuje i Moldaviju. Aneks 19, str.12.

4 Možda iznenađujuće, ekonomije lignita su sve gore i gore (npr. Za Šoštanj 6 u Sloveniji se predviđa da će izgubiti 50 miliona eura godišnje, tako da čak i sa novčane strane nije to atraktivan čak ako se primjene visoki standardi.

5 U studiji Europske banke za obnovu i razvoj iznosi se da “rente prirodnih resursa smanjuju šanse da zemlja postane više demokratska”. Izvještaj o tranziciji 2013: Zaglavljani u tranziciji? EBRD, str.28.

Ukrajinska kriza je istaknula nelaku ovisnost Europe o uvozu ruskog gasa. Nekoliko zemalja Jugoistočne Evrope ovisi o ruskom plinovodu Južni tok, ali prigovori Evropske komisije (EK) mogu potopiti ovaj projekat.⁶ Druga dva plinovoda, Jonsko-jadranski i Transjadranski, možda ne urode plodom. Samo Hrvatska ima značajnu nuklearnu energiju⁷ i vjetroenergiju, a nijedna država JIE nema instalirano biomase ili solarne infrastrukture u dovoljnom broju. Većina rasprava o energetske investicijama fokusira se na li-gnit i neodržive velike hidroenergetske projekte koji mogu oštetiti jedinstvene slatkovodne ekosistema i pejzaže.⁸

Investicije u energetske sektor će operisati u kontekstu oblikovanom postepenom integracijom regije u Evropsku uniju. Put pred nama je jasan, ali ne i bez izazova: prema EK, nijedna od država pristupnica u Jugoistočnoj Evropi nema funkcionalne tržišne ekonomije.⁹ EU je učinila vladavinu prava “srcem procesa proširenja,” ukazujući da zakonitost “podržava poslovno okruženje, pružajući pravnu sigurnost za privredne subjekte i stimulatívne investicije, radna mjesta i rast”.¹⁰

6 Lawrence Norman, “EU govori Bugarskoj da se zaustavi rad na projektu Gazpromovog Južnog toka”, Wall Street Journal 3. juni 2014. “

7 Postrojenje Krško, nalazi se u Sloveniji, planirano zatvaranje je 2023. godine, ali za koje se može tražiti kontroverzno produženje rada.

8 “Pravednije, čistije, sigurnije: Ka više održivom i ljudski fokusiranom razvoju energije u jugoistočnoj Evropi”, Mreža za promjene Jugoistočne Evrope, august 2011.

9 “Strategija proširenja i glavni izazovi 2013.-2014.”, Europska komisija COM (2013) 700, 16. oktobar 2013., str.4. Kao članica EU, Hrvatska je pod pretpostavkom da ima funkcionalnu tržišnu ekonomiju, kao i Island i Turska među zemljama kandidatima.

10 “Strategija proširenja”, str.6.



Dio ovoga je i borbe protiv korupcije na visokom nivou, "ozbiljna briga u mnogim zemljama proširenja".¹¹ [12] Drugi dio su slobodni i nezavisni mediji sposobni da nanjuše miris korumpiranih radnji koje su lider sakrili.

Države Jugoistočne Europe su pokazale malo sposobnosti da apsorbiraju ulaganja na ovoj skali, bez systemske korupcije i pokroviteljstva. Nema razloga da se vjeruje da će energetske projekti proći drugačije bez značajne promjene u politici na domaćim i međunarodnim scenama. Iskusni posmatrač opisao je sistem Balkana kao "političku kontrolu izvora ekonomskog bogatstva."¹² Svaki od koraka energetske projekata može se koristiti za osobnu ili partijsku prednost. Tenderi stvaraju mito; građevinske firme povezane sa stranačkim liderima i njihovi saveznici mogu dobiti posao; postrojenje stvara izvršna mjesta na kojima se mogu smjestiti viškovi stranačkih lidera i poslove nižeg nivoa za pristalice; poslovni prihodi ispunjavaju vladinu blagajnu i na kraju proizvedena energija se može stavljati u promet sa nižim cijenama u korist drugih političkih važnih problema. "Za domaćina historijskih i trenutnih razloga", tvrdi naučnik raspravljajući o ovom pitanju, "vladavina prava i kvalitet javne uprave su vrlo slabe. Teško je vidjeti kako energetska stečevina lako može prosperirati u tako krhkom okolišu".¹³

KORUPCIJA

Postoji široko rasprostranjena percepcija masivne korupcije u Jugoistočnoj Europi, koja je podržana od strane istraživanja iz različitih izvora, uključujući istraživanja Transparency International-a

i Svjetske banke. Globalni barometar korupcije Transparency-a je koristan jer mjeri širok spektar popularnih mišljenja i iskustava.¹⁴ Procjene EK-a u godišnjim izvještajima o napretku uglavnom se podudaraju sa ovim kvantitativnim nalazima, ali oni razilaze na nekim zemljama barem u naglasku i tonu – možda je cilj nagraditi zemlje koje čine napor polazeći sa slabe startne tačke .

U Albaniji (prije nedavne promjene u vladi) zapanjujućih 81 posto ispitanika je ocijenilo pravosuđe kao "korumpirano ili izuzetno korumpirano".¹⁵ Stručno mišljenje se slaže sa ovim ocjenama i Albanija se nalazi na 116. na svijetu po korupciji.¹⁶ Prema Svjetskoj banci, Albanija je postigla vrlo malo što se tiče vladavine prava (35. percentila; visoke ocjene su bolje) i gori kada je u pitanju korupcija (27. percentil).

Bosna i Hercegovina pati od "slabog pravnog okvira" koji je "osjetljiv na korupciju", a u svojim sudovima "vrlo malo slučajeva korupcije rezultira sa osudama, a još manji broj dobije konačne presude".¹⁷ EK se slaže, žaleći se na "visok nivo korupcije [dok] djelotvornih mjera prevencije protiv pranja novca nedostaje" i "i dalje postoje ozbiljni nedostaci u pogledu neovisnosti, djelotvornosti, odgovornosti i nepristranosti sudstva".¹⁸ 65 posto ispitanika opisuju pravosuđe kao korumpirano, ali je još više ispitanika navelo kao korumpirane javne službenike i državne službenike (67 posto) i političke stranke (77 posto). Stručnjaci ocjenjuju da je BiH na 72. mjestu, dok Svjetska banka je smješta u sredinu sa 48 percentila na vladavini prava i 49. za korupciju.

11 "Strategija proširenja", str.7

12 Raffi Gregorian, govor na Krugu 99, Sarajevo, 19. oktobar 2008.; dostupno na ohr.int. Gregorian tvrdi "da političke stranke izvlače bogatstvo iz ekonomije na dva glavna načina ... stavljajući svoje poslušnike u upravljačke i upravne odbore javnih preduzeća [i] održavajući kontrolu nad građevinskim zemljištem i poljoprivrednim zemljištem."

13 Alan Riley, "Postavljanje energetske poticaja: Jačanje EU integracija u jugoistočnoj Evropi", CEPS sažetak politika broj 296., 8. juli 2013., str.4.

14 Jesper Johnson i Deborah Hardoon, "Zašto, kada i kako koristiti globalni barometar korupcije, Chr. Michaelson Institut U4 podnesak, juli 2012.

15 Transparency International, Globalni barometar korupcije 2013. Svi buduće reference se odnose na "ispitanike" u ovom istraživanju i istu "korumpiran ili izuzetno korumpirane" kategoriju.

16 Transparency International, Percepcija indeksa korupcije 2013. Rangiranje je od 177 ispitanih zemalja, sa 1. kao najboljim položajem; buduće reference na "stručnjake" su na ovaj rangiranje.

17 Transparency International, Pregled.

18 "Strategija proširenja", str.35-36.

Kao jedina članica EU u ovoj grupi, **Hrvatska** više nije predmet ove vrste pažnje jer se EK fokusirala na druge. A u nekim aspektima najnoviji član EU se izdvaja; Svjetska banka je dala najbolju ocjenu za vladavinu prava u ovoj grupi (60), te je osvojila najvišu Transparency ocjenu stručnjaka (57.). Ipak, na druge načine Hrvatska čvrsto stoji s ostatkom SEE: nevjerovatnih 71 posto ispitanika je izjavilo pravosuđe korumpirano.

Kosovo ima ozbiljan problem s korupcijom i vladavinom prava – 80 posto ispitanika je reklo da je pravosuđe korumpirano i eksperti su je pozicionirali na 111. Mjesto na svijetu. Rezultati Svjetske banke su slični (36. percentil za vladavinu prava, 30. percentil za korupciju). EK je zabrinuta da “političko uplitanje u rad pravosuđa ostaje ozbiljan problem”.¹⁹

Makedonija nudi dramatičan kontrast između brzog usvajanja zakona po uzoru na EU *acquis* i njene slabe rezultate u onome što su ti zakoni dizajnirani da se postigne. EK je pohvalila napore Makedonije u borbi protiv korupcije, ali je utvrdila da “korupcija ostaje da prevladava u mnogim područjima i dalje će predstavljati ozbiljan problem, što ukazuje da provođenje postojećih zakona tek treba da napravi konkretan utjecaj”. U međuvremenu, “previše gonjenja ne rezultira presudama ili traje predugo da se dođe do presuda zbog ponovljenih suđenja.”²⁰ Istraživanje ovo i pokazuje. 68 posto ispitanika i dalje vjeruje da je pravosuđe korumpirano, a stručnjaci su rangirali Makedoniju na 67. mjestu.

Crna Gora se nalazi sa Makedonijom na 67. Mjestu u svijetu po percepciji korupcije. Svjetska banka je dodijelila relativno visoke ocjene od 55 na vladavinu prava i korupciju, iako je EK upozorila, “korupcija i dalje prevladava u mnogim područjima i dalje predstavlja ozbiljan problem.”²¹

Srbija je najgora po korupciji među svojim građanima, 82 posto od kojih smatra pravosuđe

korumpiranim, a gotovo isto toliko (78 posto) posmatra na isti način javne službenike i državne službenike. Stručnjaci su je ocijenili sa 72., a Svjetska banka sa 44. percentila na vladavini prava i 48. u korupciji.

Raznolikost iskustava u regiji je iznenađujuća, i pokazuje nekoliko obrazaca. Albanija i Kosovo imaju najdalje ići u borbi protiv korupcije, ali se nalaze u sredini kada dođe do slobodnog novinarstva i civilnog društva. Makedonija i Crna Gora brzo napreduju u antikorupcijskim mjerama koje zahtijeva EU, ali ipak pokazuju stepen gušenja medijskih sloboda, gotovo nepoznat u EU (vidi dolje). Bosni i Srbiji djeluju na sličnom nivou, ipak prva jasno frustrira EK sa stagnacijom, dok Srbija zarađuje bodove za dramatične promjene u politici. Hrvatska vodi ovu grupu, iako ne sa udaljenosti koje bi neko očekivao od novopečene države članice EU.

ENERGIJA

Sve države moraju pronaći sigurne, čiste izvore energije u narednim desetljećima, ali svaka od njih ima svoj jedinstveni skup izazova.

Albanija ima dobre hidroenergetske resursa, ali “previše ovisi o hidroenergiji i ranjiva je na hidrološke uvjetima”;²² planira da učestvuje u plinovodu Trans Adriatic (TAP), ako se ostvari. Nova vlada je najavila aukciju za nova pronalazišta nafte umjesto pregovornih koncesija.²³ Ona se također bori sa privatizacijom vlastitih energetske dobara. Pokušaj obilježen skandalom da se proda naftna državna kompanija Albpetrol je propao.²⁴ Država je preuzela kontrolu nad privatiziranim distributerom čez Shpëndarje od čeških vlasnika, koji su pozvali Albaniju na arbitražu.²⁵

19 EK, Kosovo* Izvještaj o napretku 2013., str.12.

20 EK, Bivša jugoslavenska Republika Makedonija 2013. Izvještaj o napretku, str.11.

21 EK Crna Gora Izvještaj o napretku 2013.; str.9.

22 EK, Albanija Izvještaj o napretku 2013.; str.30.

23 Benet Koleka, “Albanija licitira 13 blokova za istraživanje nafte”, Reuters, 6. maj 2014.

24 Nicholas Watson, “Albanija otkazuje mutnu prodaju Albpetrola” Financial Times Beyondbrics blog, 13. februar 2013.; EC, Albanija 2013. Izvještaj o napretku.

25 EK, Albanija Izvještaj o napretku 2013.; str.15. Češka Republika je navodno razmišljala o blokiranju kandidature Albanije za članstvo u EU; “Prag spreman



Energetska zajednica ju je procijenila da je “među onima koji najmanje usklađeni” u Zajednici i da je sputana restriktivnim modelom tržišta koji “nikada neće pružiti nivo fleksibilnosti potrebne kako bi se omogućilo ulazak novih igrača na tržište”.²⁶

Energetski sektor u **Bosni i Hercegovini** dijeli fragmentaciju i složenost u zemlji, sa tri regulatorna okvira, tri (različita) glavna proizvođača, četiri dobavljača i jednu, jedva funkcionalnu prijenosnu kompaniju.²⁷ Ipak, njen glavni problem je prijenos. Državna prijenosna kompanija je hronično “uglavnom nesposobna za obavljanje svoje zakonske obaveze održavanja, razvoja, planiranja i investicija u prijenosnoj infrastrukturi”.²⁸ Napajanja gasom je politički podijeljeno, s Federacijom BiH koja učestvuje u projektu Jonsko-jadranskog plinovoda (IAP), dok RS traži da se pridruži planiranom liniji Južni tok u Srbiji, što može kršiti norme EU. Sektor gasa u BiH zaostaje “iza svih ostalih [članova Energetske zajednice] uključujući i pridošlice” kada dođe do usklađenosti.²⁹ Bosna i Hercegovina se također oslanjaju, možda previše oslanja na hidroenergiju.

Hrvatska je jedina država u regiji da se oslanja na nuklearnu energiju kroz zajedničko vlasništvo postrojenja Krško u susjednoj Sloveniji. Ima relativno konkurentno tržište i relativno raznoliku mješavinu izvora uključujući i mali, ali rastući sektor vjetra.³⁰ Kao i Albanija, Hrvatska je nedavno raspisala tender za istraživanje plina i nafte.³¹

Kosovo ima u izobilju lignita, procjenjuje se oko 10.9 milijardi tona ekonomskih iskoristivih, ipak uglje je relativno lošeg kvaliteta i visoko zagađujuće.³² Lignit se koristi za gotovo svu proizvodnju električne energije i grijanje na Kosovu; nema plinskih niti naftnih postrojenja i minimalno obnovljivih izvora.³³ Više od trećine električne energije se gubi.³⁴ Vladina energetska strategija se uglavnom temelji na zamjenu zastarjelog A postrojenja na Kosovu koje ima visok stepen zagađenja sa novim postrojenjem na bazi izgaranja lignita, a veoma malo ozbiljnog napora se ulaže u energetska efikasnost ili obnovljive izvore. Procjenjuje se da 835 ljudi na Kosovu svake godine umre zbog zagađenja zraka u gradovima, a mnogi su oboljeli.³⁵

Makedonija se oslanja na hidro postrojenja, te postrojenja na ugalj, plin i naftu za napajanje i ima djelomično liberalizirano tržište sa dobavljačem EVN Makedonija, koji je u austrijskom vlasništvu. Ipak, važna pravila tržišta i dalje su nerealizovana i njihovo nadzorno tijelo je slabo.³⁶

Crna Gora se u velikoj mjeri oslanja na lignit i hidroenergiju i pretrpila je ogromne financijske gubitke kada je energetski gigant Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) izvršio “neovlaštena i neplaćena” povlačenja iz energetske mreže, uzrokujući da državni sistem uzima od drugih evropskih pružatelja usluga po visokim troškovima, te je ukupno opterećenje na državnom nivou doseglo 3% BDP-a.³⁷

za blokiranje Albanije u EU usklađivanju zbog ČEZ spora”, Prague Post 9. juni 2014.

26 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., str.28.

27 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., p.29ff.

28 EK, Bosna Izvještaj o napretku 2013., str.45.

29 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., pp.98-101.

30 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., p.37ff.

31 Andrew MacDowall, “Hrvatska nafta i plin: Jadranska promjena situacije?” Financial Times Beyondbrics blog, 5. maj 2014.

32 Daniel M. Kammen et al, “Održive energetske opcije za Kosovo: Analiza dostupnosti resursa i troškova,” Berkeley Univerzitet u Kaliforniji, radni dokument, 20. maj 2012, str.19.

33 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., str.43.

34 Tehnički i ne-tehnički gubici kombinirani. EK, Kosovo* 2013. Izvještaj o napretku, str.41.

35 Svjetska banka Analiza okoliša, Kosovo, 2010., Tabela 2.5. Eksplozija na Kosovu; Četiri radnika poginula, povrijeđeno još više 6. juna 2014 godine.

36 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., pp.49-53.

37 Ovo predstavlja iznos duga preuzetog od strane države, nakon stečaja postrojenja; 2013. EK, Crna Gora Izvještaj o napretku 2013.

Srbija je veoma zavisna od lignita i hidroenergije, sa dosta zastarjelih elektrana. Što se tiče plina nastavlja se oslanjati na projekat Južni tok na način da su to Energetska zajednica i EK više puta identifikovali kao kršenje normi EU.³⁸

Poslovi na ovoj skali nude iskušenja koja čak neodoljiva i za vodeće korporacije iz EU. U decembru 2011. godine, Deutsche Telekom i njegova mađarska podružnica Magyar Telekom platili su 95.2 miliona dolara kazni američkom Ministarstvu pravosuđa zbog korištenja "prijevarnih ugovora da preusmjere milione dolara u korumpiranim plaćanja stranim zvaničnicima" u Makedoniji i Crnoj Gori, "koji bi im mogli pomoći da drže konkurente podalje i dobiju posao."³⁹ Prema dokumentima američkog suda Daimler AG i nekoliko podružnica su nepropisno platili desetina miliona dolara službenicima najmanje 22 države, uključujući Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru," da pomognu u osiguravanju ugovora⁴⁰. Kao što je opisano u ovom izvještaju, hrvatski sud je osudio bivšeg premijera Ivu Sanadera zbog prihvaćanja isplate od 10 milijuna eura od MOL-a, mađarske energetske kompanije. Hrvatska je također zatražila od Mađarske da izruči predsjedavajućeg MOL grupe; Mađarska je odbila, rekavši da su njihovi sudovi već istražili ovaj predmet i našli ga neosnovanim.⁴¹ Ovi slučajevi koji su dostigli sudski zaključak mogu biti vrh vrlo velikog ledenog brijega. Ipak, oni pokazuju kako vladavina prava treba radi, i da čak ni najviši državni zvaničnici nemaju imunitet od krivičnog gonjenja.

38 Sekretarijat energetske zajednice, Godišnji izvještaj o implementaciji 2013., str.119; EK, Srbija Izvještaj o napretku 2013.; str.31.

39 Kara Novaco Brockmeyer, zvaničnik Komisije za vrijednosnice SAD-a, citirana u članku Jonathana Stempela, "Deutsche Telekom u nagodbi za 95 miliona \$ mita", Reuters, 29. decembar 2011.

40 "Daimler AG i tri podružnice razriješili istragu na osnovu Zakona o ino korupcijskim praksama i pristali da plate 93,6 miliona dolara krivičnih penala", press objava američkog Ministarstva pravosuđa, 1 April 2010

41 "Općinski sud Budimpešti odbio zahtjev Ureda hrvatskog državnog tužioca za izručenje predsjednika i direktora MOL Grupe", MOL objava za štampu, 7. oktobar 2013.

Korupcija može biti jednostavna prodaja javnog dobra za privatnu korist, ali također može "nastati kroz druge manje očigledne oblike, što može uključivati dosluhu između stranaka obično iz javnog i privatnog sektora, a može biti legalno u mnogim zemljama."⁴² To je sistem koji se sastoji od legalnih i ilegalnih ponašanja, koji je evoluirao iz tradicionalne prakse komandne ekonomije i prilagodio mnoge njihove funkcije.⁴³ Mito je samo mali dio toga. Jedno od lica korupcije su građevinske dozvole koje se nikada ne pojavljuju, propis koji se neobjašnjivo mijenja, poreski inspektor koji pročešljavaju jednu kompaniju ili knjigovodstvo neke "glasne" NVO na redovnoj osnovi ostavljajući susjedove knjige neotvorene, javna potrošnja koja migrira općinama koje su glasale na pravi način. Drugi je mreža pokrovitelj-klijent odnosa centrirana na visoke stranačke lidere i šire, kroz više razine, do najudaljenijih sela.

Ovaj sistem omogućava eliti da upravlja i kontroliše ekonomiju, stvara radna mjesta i neki rast, barem u dobrim vremenima, jašući na valu opšteg evropskog prosperiteta. Od 2008. godine evropska kriza je otkrila ograničenja sistema. Rente potrebne da ga se održi mogu učiniti regiju neatraktivnom u teškim vremenima. Investicije su presušile. Prema podacima Svjetske banke, direktne strane investicije (FDI)⁴⁴ u Srbiji su pale sa 3 milijarde dolara u 2008. godini do 355 miliona dolara u 2012.; FDI u Bosni je pao sa 1 milijardu dolara na 350 milijuna dolara; FDI u Hrvatskoj sa 6.1 USD na 1.4 milijarde USD; FDI na Kosovu sa 537 miliona USD na 293 mil USD; FDI u Makedoniji sa 612 mil USD na 283 mil USD. Albanija je privukla stalne stope FDI-a, a FDI Crne Gore je pao sa 975 mil USD na 618 miliona USD. Rast je pao, nezaposlenost je porasla.

42 Daniel Kaufmann i Pedro C. Vicente, "Pravna korupcija" radni dokument Svjetske banke, oktobar 2005., str.2.

43 Vidi Dale F. Gray, Reforma energetske sektora u ekonomijama u tranziciji: Izabrano iskustvo i lekcije, Svjetska banka diskusijski rad broj 296 1995.), str.1-4.

44 Naše je mišljenje da postoji nekoliko slabosti u direktnim stranim ulaganjima, ali ono služi kao jedan od pokazatelja ekonomske snage u regiji.



Sistemska priroda korupcije na Balkanu čini je otpornim na promjenu putem krivičnog gonjenja. Veliki broj ljudi ima koristi od energetske investicije na velikoj skali. Dok sretni istražitelj može uhvatiti gotovinsku isplatu na skrivenoj kameri ili putem svjedoka saradnika, mnoge korumpirane prakse svode se na zloupotrebu diskrecije i trgovanje uslugama, djela koja je gotovo nemoguće procesuirati.⁴⁵ To će biti izazov čak i za jake države sa dugom tradicijom tužilačke i sudske nezavisnosti.

Nažalost, krivične pravosudne institucije u većini Jugoistočne Evrope su i slabe i politizirane. Neke od slabosti su strukturne. Dana 1. juna 2014. godine na primjer, stručnjaci Vijeća Europe za pranje novca i terorizam javno su upozorili Bosnu da nije uspjela da adresira slabosti u svojoj borbi protiv pranja novca i finansiranja naoružanja terorista.⁴⁶

Međunarodna krizna grupa izvijestila je da je viši bosanski tužilac, kada je pitan da li je suočen sa političkim pritiscima iako je bio imenovan putem nepartijskog, međunarodno osmišljenog procesa, odgovorio nije bilo načina da se izgradi uspješan postupak protiv bilo koje važne osobe, iznad nivoa, recimo, gradonačelnika malog grada ili direktora manjih kompanija. Ako se pokuša, policija bi loše je izvela istrage, svjedoci bi zaniijekali pod pritiskom ili bi pak sudije odbile da osude.⁴⁷ Problem nije ograničen samo na do-

45 Nekoliko primjera ove vrste ponašanja može se vidjeti u dva istražna projekta koje je proveo Projekta za izvještavanje o organiziranom kriminalu i korupciji (OCCRP). Pogledajte Saska Cvetkovska i Pavla Holcova, "Stanodavac špijun", 8. maj 2014 (o Makedoniji) i serije "Prva banka – Prva porodica" (o Crnoj Gori), oba na reportingproject.net.

46 Komitet eksperata za evaluaciju borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL) Vijeća Evrope je istakao da "većina ciljeva akcionog plana" usvojena u oktobru 2011. "još uvijek nije u potpunosti adresirana, jer potrebne izmjene za ispravku važnih nedostataka ... nisu još usvojene", dok je drugi ključni zakon odbijen. "Javna izjava pod Korakom 3 MONEYVAL-ovih procedura za jačanje usklađenosti u odnosu na Bosnu i Hercegovinu", 1. juni 2014. godine.

47 Međunarodna krizna grupa, "Bosna i Hercegovina: Šta Republika Srpska želi?" 6. oktobra 2011., str.9.

maće zvaničnike; na Kosovu, tri odvojene međunarodne agencije su e u osnovi borile bez uspjeha da procesuiraju visoke vladine zvaničnike više od deset godina.⁴⁸ Širom regiona glasine o visokom nivou korupcije na epskoj skali su sveprisutne, ali osuda su u osnovi nema.

SLOBODA GOVORA I MEDIJA

Uočljivo je da je nekoliko najtežih slučajeva energetske korupcije izloženo u regionu uključivalo rad hrabrih istražiteljskih novinara i cso-a u rasvjetljavanju mračnih uglova sektora. Oni rade u izazovnom, često neprijateljskom okruženju, kao što je prikazano od strane organizacija, uključujući i OSCE, Freedom House i Reporteri bez granica (RWB).

Albanija Prema RWB Albanija se nalazi 89. mjestu u svijetu, dok joj Freedom House dodjeljuje slab rezultat za slobodu medija (49, nizak rezultat su bolji).⁴⁹

U Bosni i Hercegovini mnogi mediji su podijeljeni po političkoj i nacionalnoj osnovi, do te mjere da je grupa novinara tražila i dobila krivičnu optužnicu protiv druge grupe novinara. Državni pritisak je problem, u slučaju gdje je sud Republike Srpske je kaznio novinara za klevetu entitetskog premijer Milorada Dodika – sada entitetskog predsjednika – zajedno sa izvještajima o prisluškivanju medija.⁵⁰ RWB je rangirao Bosnu 66. u svijetu, dok joj Freedom House daje loš rezultat od 50.

Novinari u Hrvatskoj pate od zloupotrebe zakona protiv klevete. Udruženje novinara broji preko 40

48 Ovo su Privremene administrativne misije UN-a na Kosovu (UNMIK), UN Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i EU Misija vladavine zakona EULEX. Bosna i Hercegovina također je imala međunarodne tužioce i sudije koji su radili u okviru njenih državnih sudova od 2005. do 2012.

49 Reporteri bez granica, Indeks slobode štampe u svijetu 2014. (rangiranje svjetskih država, sa 1 kao najbolji); Freedom House, "Sloboda medija 2014." (broj od 100, nizak rezultat ukazuju na slobodnu štampu).

50 OSCE predstavnik o slobodi medija, "Redovni izvještaj Stalnom vijeću", 28. novembar 2013 pp.7-8.

krivičnih slučajeva uvrede koji se vode na čekanju. ⁵¹ RWB je stavio Hrvatsku samo jedno mjesto više od Bosne za slobode medija (iako je Freedom House dao znatno bolje ocjene – 40).

Kosovo RWB je rangirao Kosovo 80. u svijetu po slobodi štampe, a EK je naveo da “Prijetnje protiv novinara i urednika su nastavljene da budu prijavljivane i novinari se i dalje suočavaju sa političkim pritiskom i zastrašivanjem.”⁵²

Makedonija je bila jedina SEE država koja je zatorila novinara u 2013. godini.⁵³ Makedonija ima vrlo ozbiljan problem sa slobodom medija, gdje se rangira 123. mjestu, između Mali i Angole i jedan je od najgorih rezultata u Europi. Freedom House ocijenio je Makedoniju najgore u Jugoistočnoj Evropi s rezultatom od 57. Nedavno, policija je maltretirala novinare koji su pokrivali demonstracije i prisilili su ih da izbrišu video-snimke.⁵⁴

Crna Gora je u sličnoj situaciji – EK je izrazila “ozbiljnu zabrinutost” zbog “uključivanja javnih službenika, a posebno policijskih službenika u slučajeve zastrašivanja i napada na novinare” i “nedavni porast slučajeva nasilja nad novinarima.”⁵⁵ OSCE je u više navrata upozorio vlasti o napadima na novinare, posebno one koji rade za dnevne novine Vijesti i sedmične novine Monitor, kao o “jasnom napadu na slobodu govora” koji može “stvoriti zastrašujući učinak na medije i dovesti do autocenzure.”⁵⁶ RWB je stavio Crnu Goru na 114. mjesto za slobode medija, između Katara i Tadžikistana.

51 “Kriminalni napadi se koriste da se utišaju novinari u Hrvatskoj, kaže predstavnik za slobodu medija OSCE-a,” OSCE saopštenje za javnost, 8. April 2014.

52 EK, Kosovo* Izvještaj o napretku 2013.; str.15. Freedom House nije ocijenio Kosovo.

53 OSCE predstavnik za slobodu medija, “Redovni izvještaj Stalnom vijeću”, 28. novembar 2013., str.16-17.

54 “OSCE predstavnik je duboko zabrinut zbog policijskog zastrašivanja novinara na demonstracijama u Skopju,” OSCE saopštenje za javnost, 21. maj 2014.

55 EK, Crna Gora Izvještaj o napretku 2013.; str.42.

56 OSCE predstavnik za slobodu medija, “Redovni izvještaj Stalnom vijeću”, 28. novembar 2013 str.18.

Srbiji Postoji veliko neslaganje o medijima koje može odražavati kasnije razvoje. RWB je ocijenio Srbiju kao najbolju u JIE i 54. u svijetu, dok su posmatrači, uključujući i OSCE upozoravali na “zahlađenje” slobodi štampe.⁵⁷ EK je istakla da “prijetnje i nasilje nad novinarima su i dalje značajan faktor u autocenzuri”, ali se EK inače ophodila blago prema Srbiji, na konto njenih proboja u odnosima s Kosovom i njene borbu protiv korupcije.⁵⁸

Vlade u regiji imaju historiju šikaniranja – ili još gore – novinara i aktivista civilnog društva koji zavire previše blizu ili previše javno u ugodni svijet ekonomskog pokroviteljstva i korupcije. Institucije zadužene za njihovu zaštitu često ih iznevjere. Kada je izvršni direktor vodeće nvo za ljudska prava u bosanskoj Republici Srpskoj dobio prijetnje, okrenuo se Ministarstvu unutrašnjih poslova, samo da bi dobio odgovor od samog ministra da on ne može zaštititi njega ili njegovu porodicu ako nastavi za izlazi u javnost. Novinari se poput križara “suočavaju sa neprijateljskim okruženjem, uključujući i prijetnje i napade”.⁵⁹

Pritisak ima dvije strane, sa vidljivim zlostavljanjem novinara što je dramatičnije i zastrašujuće, ali možda manje važno od ovo dvoje. Mnoge balkanske medijske kompanije ovise o direktno ili indirektno od vlade u vidu prihoda od oglašavanja ili subvencije. Urednici znaju da posljedica izazivanja ljutnje kod moćnih može rezultirati sušom u oglašavanju koja može dovesti do stečaja; direktne prijetnje su rijetko potrebne. Reporter bez granica su ocijenili Srbiju kao najbolju u regiji. Ipak, jedne sedmice u junu 2014. Godine, njen premijer je zatražio javno izvinjenje od OSCE-a za kritike slobode medija. Parlament smanjuje budžet državnog ombudsmena nakon što je

57 “Vladina online cenzura u Srbiji je zabrinjavajući trend, kaže predstavnik za slobodu medija OSCE-a,” OSCE saopštenje za javnost, 27. maj 2014.; vidi također Milica Popović, “Srbija: Da li sloboda štampe ugrožena?” London School of Economics blog (blogs.lse.ac.uk) 2. juni 2014.

58 EK, Srbija 2013. Izvještaj o napretku, str.44.

59 “Balkan: Više napora potrebno za okončanje zlostavljanja”, objava za javnost, Human Rights Watch, 21. januar 2014.



on kritizirao cenzuru medija, a nijedan dnevni list se nije usudio a objavi tekst u kojem se tvrdi da je ministar plagirao doktorsku disertaciju, dok se vijest nije raširila na društvenim mrežama.⁶⁰

S obzirom da Ugovor o energetske zajednici, koji uključuje neke od relevantnih dijelova EU acquisa, već vezuje regiju, energetska industrija može postati predložak za šire dobrosusjedske odnose koji često izbjegavaju zemlje Jugoistočne Evrope. Najjasniji primjer za to je bremeniti odnos između Srbije i njene sada nezavisne bivše pokrajine Kosovo. U oktobru 2011. godine Sekretarijat Energetske zajednice pronašao je u Srbiji slučaj kršenja sporazuma u odnosu na nekoliko pitanja, uključujući i neplaćanja za prijenos preko Kosova.⁶¹ Pod snažnim pritiskom EU, generalni menadžeri kosovskih i srpskih operatera su potpisali obavezujući sporazum 12. februara 2014 godine. Sekretarijat je ovo nazvao “prekretnicom u normalizaciji odnosa između dva operatera sistema električne energije”, ali je i prekretnica na putu ka normalnim bilateralnim odnosima između dvije države.⁶²

Upravljanje energetske investicije je egzistencijalni izazov za države Jugoistočne Evrope na mnogo načina. Ova regija je vrlo osjetljiva na efekte klimatskih promjena, posebno na dramatične promjene u padavinama i ekstremne temperature.⁶³ S pozitivne strane, regija ima visok potencijal za energetske efikasnost i održive investicije

u oblasti obnovljivih izvora energije. Ipak, ako buduće investicije nastave duž iste korumpirane, na pokroviteljstvu bazirane staze utvrđene drugim velikim projektima, zemlje regiona će propustiti možda svoje najbolje mogućnosti da izrade prosperitetna, slobodna društva bazirana na pravilima, za kojima njihovi građani čeznu.

Danas, Hrvatska je jedini regionalni igrač s mogućnošću ispravnog rukovanja velikim ulaganjima. Bez obzira na kapacitete ima, to dolazi od bolnih lekcije iz slučaja INA-MOL i surovih iskustava pristupanja EU. Ipak, još uvijek je plodno tlo za druge vrste korupcije i pokroviteljstva. Osim toga, loše planiranje i nedostatak sudjelovanja javnosti znači da Hrvatska još uvijek teži ka loše zamišljenim energetske projektima koji nisu vjerojatno najbolje opcije za zemlju. Ostatak regije zaostaje i morati će da razvije nove institucije u odnosu na nove ekonomske kulture bazirane na pravnim normama umjesto ličnih veza. Uloga Evropske unije će biti najvažnija. Lavovski dio energetske ulaganja će doći iz firme iz EU. Skandal u srcu slučaja INA-MOL se ne smije ponoviti. Usvajanje evropske pravnih normi, i postepeno izlaganje velikom evropskom tržištu, može pružiti transformacijski poticaj koji je potreban. Energija je ključna za “de-balkanizaciju” Balkana i njegov prelazak na vladu koja dobro upravlja i održiv ekonomski rast.

60 Marija Ristić, “Srpski ombudsmen izložen napadima nakon kritiziranja vlade”, Balkan Insight, 2. juni 2014;

61 Vidjeti “Srbija i Kosovo: Put do normalizacije”, Međunarodna krizna grupa, 19. februar 2013, str. 23.

62 “Elektrodistributeri Srbije i Kosova* potpisali prvi sporazum kojim uređuju svoje bilateralne odnose”, 12. februar 2014.; energetski community.org.

63 Notre Dame globalni adaptacijski indeks, koji mjeri osjetljivost i spremnost, stavlja Albaniju na 62. mjesto, BiH na 64., Hrvatsku na 36., Makedoniju na 50., a Srbiju na 74. (Kosovo nije ocijenjeno odvojeno).

Bosna i Hercegovina: ЕРБИH i ЕРHZHB slučaj trgovine energijom

DATUM INCIDENTA: Incidenti su ugledali svjetlo dana 1998. godine i ponovo krajem 2011.

UKLJUČENA LICA:

Prvim povodom:

- Edhem Bičakčić (premijer Federacije BiH 1997.-2001.; generalni direktor Elektroprivrede BiH 1992.-1997.) i bivši vicepremijer Dragan Čović (1998.-2001.)
- Volker Schmidt i Peter Heier – menadžeri Debis International, bivša podružnica Daimler-a

Drugim povodom:

- Rudnap – kompaniju za trgovinu električnom energijom
- Zlatko Lagumdžija – Lider Socijaldemokratske partije (SDP), i trenutno ministar vanjskih poslova. Ranije Predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (2001. – 2002.), ministar vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (2001. – 2003.), premijer (1993.) i zamjenik premijera (1992. – 1993.).
- Elvedin Grabovica – ЕРБИH direktor
- Damir Fazlić – biznismen

SAŽETAK: ЕРБИH i ЕРHZHB su dvije državne elektroprivrede u Federaciji Bosne i Hercegovine, jednoj od političkih subjekata koji čine suverenu državu Bosnu i Hercegovinu. Vlasti Federacije BiH su u dva navrata, u razmaku od više od deset godina, su odlučile trgovati viškom električne energije ЕРБИH preko trgovaca, što je štetno za državne kompanije i kreira značajan profit za one privatne. Bivši premijer Edhem Bičakčić i vicepremijer Dragan Čović su 1998. godine napravili ugovor sa njemačkom firmom Debis International o prodaji viška električne energije iz ЕРБИH na period od šest godina. Nakon dolaska SDP-a na vlast, Zlatko Lagumdžija je poništio sporazum krajem 2003. godine, godinu dana prije isteka ugovora. Međutim, isti Zlatko Lagumdžija, lider SDP-a, kada je njegova stranka povratila kontrolu nad ЕРБИH nakon izbora 2010. godine, je dozvolio iste prakse ЕРБИH-a koristeći privatnu trgovačku kompaniju da proda električnu energiju ЕРHZHB-u, samo mijenjajući posrednika. Direktor ЕРБИH Elvedin Grabovica, također član SDP-a, je prodao dio viška električne energije za 2011. godinu bez tendera preko kompanije Rudnap lociranoj u Srbiji.

TREKUTNI STATUS: Prvom prilikom, Paddy Ashdown, tadašnji visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, je opozvao Edhema Bičakčića po nekoliko osnova i isključio ga iz daljeg učešća u ЕР БиH dana 13. marta 2003. godine. Ashdown mu je također zabranio obavljanje savjetodavne funkcije ili zaposlenja u bilo kojoj javnoj kompaniji. Naredni Visoki predstavnik je ukinuo zabranu 3. jula 2006. Međutim nijedan političar na visokom nivou nikada nije bio osuđen za korupciju u Bosni i Hercegovini. Rasprostranjeno je mišljenje da političke stranke kontrolišu tužioce. Debis menadžeri su zamijenjeni od strane Daimler-a u 2008. godini, ali daljnje akcije protiv njih nisu bile poduzete. Drugom prilikom, čini se da nisu bile poduzete akcije protiv Grabovice.



Krajem 2011. godine objavljen je skandal o tome kako je ЕРБИH višak struje prodan srpskoj kompaniji Rudnap bez tendera.

Elvedin Grabovica, direktor ЕРБИH, prodavao je višak struje srpskoj kompaniji Rudnap, koju je zastupao Damir Fazlić iz Banja Luke.

Grabovica je otkazao ranije zakazani tender za prodaju viška električne energije za četvrti kvartal 2011. U poništenom tenderu, odličan cijena je postignuta (najviša u 2011. godini) od 64,5 eura po megawat-satu. Istu struju je kasnije Grabovica prodao bez tendera Rudnapu po nižoj cijeni od oko 59 eura po megawat-satu.

Grabovica je uspio povećati ЕРБИH godišnji prihoda povećanjem tarifa električne energije za 15 posto od Jul 2011. godine; tako da su potrošači djelomično pokrili taj gubitak.

Zbog Grabovicinih loših poslovnih odluka, prema izvještavanju sedmičnog magazina Slobodna Bosna, ЕРБИH gubi oko 10 miliona KM (5,1 milion eura), bez obzira na ovo poskupljenje. Teško je precizno odrediti obim štete nastale iz preprodaje struje u Federaciji BiH, ali je simptomatično to da su javna preduzeća koje su učestvovala u ovom aranžmanu imala poslovne gubitke u 2012. godini.

ЕРБИH neto dobit u 2011. godini bila je gotovo četiri puta manja od očekivane: umjesto 6,5 miliona KM (3,3 miliona eura), što je Grabovica očekivao, ispostavilo se da je dobit samo 1,4 miliona KM (0,7 miliona eura). ЕР НЗНВ je prošla neusporedivo gore. Njen operativni gubitak bio je 44 miliona KM (22,5 miliona eura) do kraja 2012.

Ovo je samo dio veće afere koja traje od 1998. godine kada su bivši premijer Edhem Bičakčić i vicepremijer Dragan Čović napravili dogovor sa njemačkom kompanijom Debis International o prodaji viška električne energije. U zamjenu, Debis se obavezao pružiti povoljne kreditne linije za različite projekte u Federaciji Bosne i Hercegovine i također da će kupiti dva Airbus aviona. Ovaj sporazum je zaključen 1998. godine na period od šest godina.

Paddy Ashdown, tadašnji visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, je opozvao Edhema Bičakčića i isključio ga iz daljnje uključivanja u ЕРБИH 13. marta 2003. Ashdown je također zabranio Bičakčiću obavljanje savjetodavne funkcije ili zaposlenja u bilo kojem javnom preduzeću. U 2009. godine odvojeno suđenje protiv Bičakčića i Čovića je rezultiralo oslobađajućom presudom.

Nakon dolaska SDP-a na vlast, Zlatko Lagumdžija je poništio sporazum u novembru 2003. godine, godinu dana prije njegovog isteka.

IZVORI

<http://www.balkanmagazin.net/energetske-vesti/cid161-18833/epbih-prodaje-struju-bez-tendera>

www.24sata.info/vijesti/bosna-i-hercegovina/78995-Kriminalno-strujno-kolo-Beogradski-Rudnap-stavio-BiH-pod-kontrolu.html,

hamdocamo.wordpress.com/2014/03/07/elektroprivreda-bih-izvozi-struju-u-mostar-preko-beograda/,

www.slobodna-bosna.ba/vijest/5898/sverceri_struje_unistili_mostarski_aluminij.html,

http://www.slobodna-bosna.ba/vijest/398/skandalozno_rodjachko_poslovne_veze_lagumdzije_i_damira_Fazlicica.html

<http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Elektroprivreda-BiH-izvozi-struju-u-Mostar-preko-Banjaluke-120829.html>

<http://www.aimpress.ch/dyn//pubs/archive/data/199811/81112-010-pubs-sar.htm>

www.dnevnik.ba/tagovi-tema/grabovica-sdp-struja/%E2%80%9Eslobodna-bosna%E2%80%99C-otkriva-koliko-%C4%87e-ep-bih-ko%C5%A1tati-zakulisna-poslovn,

<http://www.balkans.com/open-news.php?uniquenumber=154442>

http://www.ohr.int/decisions/removalsdec/default.asp?content_id=29469

http://www.sudbih.gov.ba/files/docs/presude/2010/702_Bi-cakcic_First_Verdict_8_04_2010.pdf

Hrvatska: HEP Slučaj trgovanja energijom

DATUM INCIDENTA: Prodaja električne energije u pitanju je odobrena od strane HEP-a u 2007. godini. Istraga u predmetu je počela u 2010. godini, a prva optužnica protiv Ivana Mravaka je izdata u januaru 2012. godine.

UKLJUČENA LICA:

- Bivši predsjedavajući Odbora HEP-a odbora Ivan Mravak
- Bivši hrvatski premijer Ivo Sanader

SAŽETAK: Ured zagrebačkog županijskog državnog odvjetništva je podigao optužnicu protiv bivšeg predsjedavajućeg Odbora HEP-a Ivana Mravaka, koji je optužen za zloupotrebu položaja po nalogu bivšeg premijera Ive Sanadera. U aprilu 2014. godine Županijski sud u Zagrebu je potvrdio optužnicu. Bivši hrvatski premijer i lider Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) Ivo Sanader je također optužen za nanošenje državnoj elektroprivredi HEP u iznosu od 650 miliona kuna (85 miliona eura) ohrabriranjem Mravaka da proda struju tvornici lakih metala TLM iz Šibenik i bosanskoj kompaniji Aluminij Mostar ispod tržišne cijene, međutim, optužnica je trenutno povučena radi izmjena i dopuna.

TRENTNI STATUS: Bivši predsjedavajući Odbora HEP-a Ivan Mravak je optužen u januaru 2012. godine, zbog zloupotrebe službene dužnosti po nalogu bivšeg premijera Sanadera. Bivši premijer Ivo Sanader je optužen u septembru 2013. Optužba, je međutim povukla optužnice za izmjene i očekuje se da će je ponovno pokrenuti oko septembra ove godine.

Hrvatski Ured za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala (USKOK) uključio je Sanadera u svoju istragu finansija HEP-a u januaru 2012. godine, na osnovu izjave bivšeg hrvatskog zamjenika premijera Damira Polančeca koji je otkrio detalje uključivanja Sanadera u slučaju dok je bio na suđenju za drugi slučaj korupcije. Polančec je izjavio da je Sanader prisilio njega, bivšeg šef HEP-a Ivana Mravaka i Ivana Koštana, bivši šefa hrvatske aluminijske kompanije TLM, da potpišu skup ugovora.

Prema optužnici koju izdaje hrvatski Ured državnog tužioca (DOH), Mrvakovo odobrenje ugovora nije u skladu s hrvatskim zakonom o trgovini niti s propisima HEP-a. 12. aprila, 2007. godine, Mrvak je ubijedio Nadzorni odbor i Upravni odbor HEP-a da su ugovori između HEP-a i TLM-a i Aluminija Mostar korisni za društvo. On je optužen za zloupotrebu službenog položaja po nalogu

bivšeg premijera Sanadera. Kao posljedica toga, HEP je izgubio oko 86 miliona EURU dogovoru koji daje Aluminiju Mostar električnu energiju ispod tržišne cijene, a garantuje isporuku visoko kvalitetnog aluminijskog iz Mostara TLM-u. Mrvak je priznao krivicu i biti će ključni svjedok optužbe.

Izdane su optužnice i protiv Mrvakovog bivšeg savjetnika, umirovljenog generala Ivana Kapulara i bivšeg člana Nadzornog odbora HEP-a Zdenke Juričića. Iako su Polančec i Koštan prvobitno također optuženi, Državno odvjetništvo je na kraju odlučilo da odustane od optužbi.

U septembru 2013. godine Sanader je optužen da dok je bio premijer prisilio Mrvaka da proda struju dvije kompanije za proizvodnju aluminijuma, TLM u Šibeniku, Hrvatska i Aluminij u Mostaru, Bosna, po cijenama jeftinijim od tržišne cijene.



Prema DORH-u, Sanader je primio između 1,5 milijuna eura i 2,2 milijuna eura od Debis-a, bivše podružnice njemačke kompanije Daimler, koja je imala poslovne veze sa Alumini-jem Mostar, kako bi se olakšalo sklapanje ugovora između Alumini-ja Mostar i TLM-a sa HEP-om. Sanader je negirao optužbe, tvrdeći da je odluka o prodaji jeftinije struje bila jednoglasna odluka vlade koje je bio na čelu. U međuvremenu, Tužilaštvo je ove godine odustalo od optužnice za dopune i ima vremena septembra da je ponovno izda.

IZVORI

<http://www.anticorruption-croatia.org/home/news-from-croatia/131-new-corruption-charges-against-former-croatian-prime-minister>

<http://www.anticorruption-croatia.org/home/news-from-croatia/192-sixth-indictment-issued-against-former-prime-minister-ivo-sanader>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/sixth-corruption-charge-hits-croatian-ex-pm-sanader>

<http://www.balkaneu.com/indictment-issued-croatian-power-company-hep-ceo/>

<https://reportingproject.net/occrp/index.php/ccwatch/cc-watch-briefs/1309-new-corruption-charges-against-former-croatian-pm>

<http://www.novilist.hr/Vijesti/Crna-kronika/Mravka-tere-te-za-prodaju-jeftine-struje-TLM-u-i-mostarskom-Alumini-ju>

<http://www.nacional.hr/clanak/123455/pet-daimlerovih-afera>

<http://www.novilist.hr/Vijesti/Crna-kronika/Mravak-cena-optuzenicku-klupu-zbog-jos-650-milijuna-kuna-stete-HEP-u?articlesrclink=related>

Hrvatska: INA – MOL afera

DATUM INCIDENTA: Optužnica protiv bivšeg premijera Sanadera je izdata u novembru 2011. godine, a suđenje je zaključeno u novembru 2012. godine. Zsolt Hernádi je optužen marta 2014. godine i čeka suđenje.

UKLJUČENA LICA:

- Ivo Sanader, bivši premijer Hrvatske
- Zsolt Hernádi, predsjednik i izvršni direktor MOL d.o.o. mađarske kompanije za naftu i gas (MOL Plc).

SAŽETAK: Bivši premijer Ivo Sanader je optužen za uzimanje 10 milijuna eura mita od mađarske naftne kompanije MOL, kako bi dao MOL-u dominantnu poziciju u hrvatskoj naftnoj kompaniji INA. Sanaderu je suđeno i osuđen je na 7 godina zatvora u INA – MOL aferi. Osim toga, sud mu je naredio da plati novčanu kaznu od 5 milijuna eura. U oktobru 2013. godine hrvatska policija je raspisala međunarodnu potjernicu za Zsolt Hernádiem po optužbi za podmićivanje Sanadera.

TREKUTNI STATUS: Ivo Sanader je osuđen na tri i pol godine zatvora u posebnom slučaju povezanom sa Hypo AlpeAdria bankom i sedam godina u slučaju MOL-INA. Njemu je također naloženo da plati novčanu kaznu od 5 milijuna eura u novembru 2012. U martu 2014. godine Zsolt Hernádi je optužen da je podmitio Ivu Sanadera da da ININA upravljačka prava MOL-u. Hernadi poriče bilo kakve prijestupe.

Zakon o privatizaciji INA-e je odobren 2002. godine, omogućavajući mađarskoj naftnoj kompaniji MOL da kupi 25% plus jednu dionicu u novembru 2003. godine za 505 mil USD (516 miliona eura), nakon što je pobijedio na dugom aukcionom postupku.

U 2008. godini, MOL kupio dodatnih 22,15 posto dionica INA-e, čime se povećava njegovo vlasništvo na 47,16 posto i smanjuje udjel vlade na 44.84 posto. MOL je stekao operativnu kontrolu nad INA-om.

Nakon ovih događaja, Hrvatski sabor je formirao posebnu parlamentarnu komisiju da istraži privatizaciju, tvrdeći da je postojao nedostatak transparentnosti u procesu. U decembru 2010 godine, MOL je povećao svoj ukupni udio na 47,26 posto. 15. marta 2011. godine Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga (HANFA) je obustavila promet dionicama INA-e i podnijela izvještaj

Državnom odvjetništvu, tvrdeći da je bilo nepravilnosti u razmjeni.

Sljedeći mjesec, uskok (Ured za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala) je optužio bivšeg hrvatskog premijera Ivu Sanadera za uzimanje 10 milijuna eura mita od predsjedavajućeg mađarske naftne kompanije MOL, Zsolta Hernádija, kako bi dao MOL-u dominantnu poziciju u hrvatskoj naftnoj kompaniji INA. Zagrebački županijski sud je osudio Ivu Sanadera na tri i pol godine zatvora u posebnom slučaju Hypo Alpe Adria banke i sedam godina u slučaju MOL-INA. Njemu je također naloženo da plati novčanu kaznu od 5 milijuna eura. Sanader je odbacio sve optužbe u ovom slučaju kada ga je ispitivao uskok. Njegov tim odbrane tvrdi da je slučaj pokrenut na osnovu izjave od strane vlasnika petrohemijske kompanije Dioki, Roberta Ježića, koji je optužujući Sanadera, pokušao da sebi osigura bolji položaj za u postupcima koji su bili u toku protiv njega.



Polovina od 10 miliona eura, navodno je plaćeno preko Ježićevih kompanija u Švicarskoj.

Bivši zamjenik premijera Damir Polančec je također bio osumnjičen u slučaju, ali uskok je odustao od njegovog procesuiranje jer nije pronašao nikakve dokaze o Polančecovom pomaganju Sanaderu u zloupotrebi službenog položaja.

U oktobru 2013. godine hrvatska policija je izdala nalog za hapšenje Hernadija, a 31. marta 2014. godine ga uskok tereti da je podmitio bivšeg premijera Ivu Sanadera da da INA upravljačka prava MOL-u. Ukoliko Županijski sud u Zagrebu potvrdi uskok-ovu optužnicu, Hernadiju će biti suđeno u odsustvu. U međuvremenu, MOL je najavio mogućnost prodaje svojih 49,1 posto dionica INA-e.

IZVORI

<http://www.index.hr/vijesti/clanak/slucaj-inamol-10-godina-od-strateskog-partnerstva-do-medjunarodnog-spora/704076.aspx>

<http://www.anticorruption-croatia.org/home/news-from-croatia/116-second-indictment-issued-against-croatian-former-prime-minister-ivo-sanader-over-ina-mol-scandal>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/sentence-to-sanader-on-20th-november>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/croatia-jails-sanader-for-10-years-over-graft>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/croatia-to-file-arrest-warrant-for-hungarian-oil-chief>

<http://www.politics.hu/20140402/croatian-anti-corruption-office-indicts-mol-chairman/>

<http://budapestbeacon.com/economics/mol-sell-49-1-interest-ina/>

[http://www.bbj.hu/business/mol-ceo-zsolt-Hernádi-indicted-in-croatia-\[updated\]_77848](http://www.bbj.hu/business/mol-ceo-zsolt-Hernádi-indicted-in-croatia-[updated]_77848)

Juni 2014

Glavni autor

Marko Prelec, Balkans Policy Research Group

Urednica studija slučaja

Pippa Gallop, CEE Bankwatch Network

Urednik za SEE Change Net

Garret Tankosić-Kelly, SEE Change Net

Želimo se zahvaliti partnerskim organizacijama SEE SEP-a (Strategija za održivu energiju Jugoistočne Evrope) za njihovu podršku u pripremi ovoga izvještaja, kao i novinarima/kama, advokatima/icama, tužiteljima/icama i svima drugima koji su pomogli pri njegovoj kreaciji.

Naslovna strana

Ana Lukenda

Oblikovanje i slog

Ivan Hrašovec



Ova publikacija je proizvedena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost SEE Change Neta u ime implementirajućih partnera SEE SEP-a i ni na koji način ne odražava stavove EU.

* Imenovanje je bez predrasuda na poziciju ili status te u skladu s UNSCR 1244/99 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

** Prema UN-u, službeno ime za Makedoniju je "Bivša jugoslovenska Republika Makedonija".



Supported by:

B | T | D The Balkan Trust for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

